

NORGES HØYESTERETT

K J E N N E L S E

avsagt 5. juni 2023 av Høyesterett i avdeling med

justitiarius Toril Marie Øie
dommer Aage Thor Falkanger
dommer Knut H. Kallerud
dommer Wenche Elizabeth Arntzen
dommer Kine Steinsvik

HR-2023-1034-A, (sak nr. 22-145432SIV-HRET)
Anke over Borgarting lagmannsretts kjennelse 1. juli 2022

Alarmkundeforeningen

(advokat Christian Henrik Prahls Reusch)
(Rettslig medhjelper:
advokat Jan Magne Langseth)

mot

Verisure AS

(advokat Peder Alvik Sanengen – til prøve)
(Rettslig medhjelper:
advokat Kaare Andreas Shetelig)

Sector Alarm AS

(advokat Stephan Lange Jervell)

S T E M M E G I V N I N G

(1) Dommer **Steinsvik:**

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (2) Saken gjelder videre anke over kjennelse om å avvise et gruppesøksmål. Spørsmålet er om tvistelovens regler åpner for ekstern finansiering av et utmeldingssøksmål, som forutsetter at kostnadene ved finansieringen skal dekkes gjennom avkortning av en eventuell erstatning til gruppemedlemmene.
- (3) Verisure AS og Sector Alarm AS selger alarmsystemer til privatpersoner og bedrifter. I 2019 ble selskapene ilagt overtredelsesgebyr av Konkurransetilsynet for å ha drevet konkurransebegrensende samarbeid i perioden 2011 til 2017. Vedtakene bygde på at selskapene, som til sammen hadde rundt 400 000 kunder i perioden, hadde samarbeidet om markedsdeling ved salg av boligalarmer i strid med konkurranseloven § 10 og EØS-avtalen artikkel 53. Overtredelsesgebyrene utgjorde samlet i overkant av 1,2 milliarder kroner. Konkurransemyndighetenes vedtak ble ikke brakt inn for domstolene.
- (4) Alarmkundeforeningen ble stiftet i februar 2020. Foreningens formål er å søke økonomisk kompensasjon til kunder som er påført tap som følge av det ulovlige samarbeidet mellom alarmselskapene. Medlemmene er privatpersoner som var kunder i ett av selskapene i hele eller deler av perioden samarbeidet pågikk.
- (5) Ved stevning 1. juli 2021 reiste foreningen gruppesøksmål som grupperepresentant for alarmkundene, med krav om erstatning for påstått tap som følge av det konkurransebegrensende samarbeidet. I stevningen ble det opplyst at foreningen, som ved saksanlegget hadde i overkant av 1 300 medlemmer, ville komme nærmere tilbake til tapsberegningen, men at denne ville baseres på at kundene hadde betalt 10 til 20 prosent overpris for alarmtjenestene i perioden. For Høyesterett har foreningen anslått tapet til om lag 2 500 kroner for kunder som har vært berørt i hele perioden.
- (6) Søksmålet ble anlagt som et *utmeldingssøksmål* etter tvisteloven § 35-7. Dette er gruppesøksmål som ikke krever registrering av gruppemedlemmer, og der de som har krav innenfor rammen for søksmålet og ikke ønsker å delta, kan tre ut som gruppemedlem etter § 35-8. Gruppesøksmål kan alternativt reises som et *påmeldingssøksmål*, der gruppemedlemmer som vil delta i søksmålet, må registreres av retten i et grupperegister, jf. § 35-6.
- (7) Alarmkundeforeningen har inngått en avtale om søksmålsfinansiering med foretaket Therium Litigation Finance Atlas AFP IC, registrert på Jersey. Therium skal dekke kostnadene ved søksmålet og har påtatt seg å imøtekomme eventuelle krav fra domstolene om sikkerhetsstillelse for sakskostnader. Under behandlingen for lagmannsretten tilbød Therium å deponere et beløp på 12 millioner kroner på klientkonto hos foreningens prosessfullmektig til dette formålet.
- (8) Dersom søksmålet fører frem, skal Therium motta et vederlag på tre ganger beløpet som er investert i søksmålet. Avtalen, som er underlagt norsk rett og verneting, åpner likevel for at vederlaget kan måtte justeres etter avgjørelse fra domstolen. Vederlaget skal dekkes

gjennom forlods avkortning i totalt tilkjent beløp til gruppemedlemmene. Dersom gruppesøksmålet ikke fører frem, dekker selskapet Alarmkundeforeningens egne og idømte sakskostnader. Avtalen, og dermed Theriums forpliktelser, trer først i kraft når domstolene godkjenner den gjennom en «Funding Agreement Approval Order».

- (9) Alarmkundeforeningen har på denne bakgrunn stilt som forutsetning for å være grupperepresentant at retten godkjenner opplegget for søksmålsfinansieringen.
- (10) Under saksforberedelsen for tingretten begjærte Alarmkundeforeningen stansing av saken i påvente av finansmyndighetens avklaring av et spørsmål om konsesjonsplikt etter finansforetaksloven.
- (11) Etter skriftlig behandling avsa Oslo tingrett 22. desember 2021 kjennelse med slik slutning:
- «1. Begjæringen om stansing tas ikke til følge.
  2. Saken avvises som gruppesøksmål etter tvisteloven § 35-7.
  3. Sakskostnader tilkjennes ikke.»
- (12) Tingretten kom til at Alarmkundeforeningen ikke kunne utpekes som grupperepresentant, noe som er et vilkår for å reise et gruppesøksmål, jf. § 35-2 første ledd bokstav d. Begrunnelsen var at foreningen ikke selv kunne svare for gruppens mulige sakskostnadsansvar. En garanti fra Therium, som var tilbudt under saksforberedelsen for tingretten, krevde etter tingrettens syn tillatelse etter finansforetaksloven, noe som ikke forelå. Foreningen kunne da ikke basere muligheten for å dekke ansvar for motpartenes sakskostnader på en slik garanti. Den verserende saken for finansmyndighetene gjaldt et annet rettssubjekt enn garantistilleren. Heller ikke den pågående forvaltningsbehandlingen ga derfor grunnlag for å stanse saken.
- (13) Alarmkundeforeningen anket kjennelsen. For lagmannsretten ble påstanden presisert slik at det prinsipalt ble krevd avgjørelse for at kostnader til søksmålsfinansieringen – forutsatt medhold i erstatningssaken – skulle betales av alarmselskapene, subsidiært dekkes gjennom fradrag i det utmålte erstatningsbeløpet til gruppemedlemmene.
- (14) Borgarting lagmannsrett avsa 1. juli 2022 kjennelse med slik slutning:
- «1. Anken forkastes.
  2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Alarmkundeforeningen 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner til Verisure AS innen to uker etter at denne kjennelsen er forkynt.
  3. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Alarmkundeforeningen 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner til Sector Alarm AS innen to uker etter at denne kjennelsen er forkynt.
  4. I sakskostnader for tingretten betaler Alarmkundeforeningen 15 000 – femtitten – kroner til Verisure AS innen to uker etter at denne kjennelsen er forkynt.

5. I sakskostnader for tingretten betaler Alarmkundeforeningen 15 000 – femtentusen – kroner til Sector Alarm AS innen to uker etter at denne kjennelsen er forkynt.»
- (15) Kjennelsen er avsagt under dissens og med en noe annen begrunnelse enn tingretten. Flertallet kom til at Alarmkundeforeningen ikke kunne utpekes som grupperepresentant. Etter flertallets syn kunne foreningen ikke anses «villig» til å la seg utpeke som grupperepresentant etter § 35-9 andre ledd. Flertallet la til grunn at loven ikke åpner for forutsetningene som var stilt om at retten på prinsipielt grunnlag måtte godkjenne ordningen med søksmålsfinansiering i forbindelse med avgjørelsen om å fremme søksmålet. Mindretallet mente at tingretten hadde tolket vilkårene om utpeking av grupperepresentant feil, men fant ikke tilstrekkelig grunnlag for å ta stilling til om søksmålet skulle avvises med en annen begrunnelse.
- (16) Alarmkundeforeningen har anket kjennelsen videre til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens rettsanvendelse og bevisbedømmelse. Høyesteretts ankeutvalg besluttet 25. november 2022 at ankesaken skal avgjøres av Høyesterett i avdeling, jf. domstoloven § 5 første ledd andre punktum, og at behandlingen skal følge reglene som gjelder ved anke over dom, jf. tvisteloven § 30-9 fjerde ledd.
- (17) Under saksforberedelsen ble det besluttet at partene skulle gi skriftlige innlegg om Høyesteretts kompetanse i saken, jf. tvisteloven § 30-10 andre ledd. Innleggene inngår i avgjørelsesgrunnlaget.

Partenes syn på saken

- (18) Ankende part – *Alarmkundeforeningen* – har i hovedtrekk anført:
- (19) Lagmannsretten har avvist gruppesøksmålet, og Høyesterett har da full kompetanse ved prøvingen av anken, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav a. Det er naturlig å likestille situasjonen der saken er avvist fordi vilkårene for gruppesøksmål ikke er oppfylt med situasjoner der avvisning begrunnes i manglende partsevne eller at andre søksmålsbetingelser mangler. I dette tilfellet stenger avvisningen i praksis for domstolsbehandling. Kravene er ikke individuelt prosessbare, og andre søksmålsformer er ikke et realistisk alternativ.
- (20) Lagmannsretten bygger på feil lovanvendelse når flertallet har konkludert med at Alarmkundeforeningen ikke er «villig» til å være grupperepresentant etter tvisteloven § 35-9 andre ledd på grunn av forutsetningene foreningen har stilt. Om søksmålsfinansiering med forutsetning om forlods dekning i et eventuelt erstatningsbeløp prinsipielt kan godtas, skal avgjøres ved saksanlegget. Lagmannsretten bygger videre på feil lovanvendelse når flertallet legger til grunn at en slik finansieringsform er utelukket ved utmeldingssøksmål. At gruppe medlemmene i et slikt søksmål ikke kan pålegges noe innbetalingsansvar, medfører ikke at forlods dekning i tilkjent erstatning er utelukket.
- (21) Alarmkundeforeningen kan også svare for gruppens mulige kostnadsansvar, jf. § 35-9 tredje ledd. Beløpet som vil deponeres av Therium, gir sikkerhet for innfrielse av et eventuelt sakskostnadskrav. At Therium mangler konsesjon etter finansforetaksloven, er ikke avgjørende for om vilkåret er oppfylt. Under enhver omstendighet opptrer Therium

ikke i strid med loven ved å finansiere herværende søksmål, siden Alarmkundeforeningen er en profesjonell kunde.

- (22) Ved tolkningen av bestemmelsene om utmeldingssøksmål må det EØS-rettslige effektivitetsprinsippet tillegges vekt. Prosesslovgivningen må gi reelle muligheter for privat håndhevelse av brudd på EØS-avtalens konkurranseregler.
- (23) Alarmkundeforeningen har lagt ned slik påstand:
- «1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.
  2. Alarmkundeforeningen tilkjennes sakskostnader for Høyesterett»
- (24) Ankemotparten – *Verisure AS* – har i hovedtrekk anført:
- (25) Høyesteretts kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovanvendelse, jf. tvisteloven § 30-6 bokstavene b og c.
- (26) Lagmannsretten har tolket vilkårene for å fremme utmeldingssøksmål korrekt. Alarmkundeforeningens forutsetning om forhåndsavklaring av at kostnader ved den avtalte søksmålsfinansieringen kan dekkes forlods i tilkjent erstatning til gruppe medlemmene, er til hinder for å utpeke foreningen som grupperepresentant. Gruppe medlemmer i utmeldingssøksmål kan ikke holdes ansvarlig for sakskostnader i medhold av tvisteloven, og prinsippet om ansvarsfrihet gjelder absolutt. At betaling skal skje i ettertid og bare dersom søksmålet fører frem, er ikke avgjørende.
- (27) Kostnader til søksmålsfinansiering er heller ikke «utgifter» som kan kreves dekket etter tvisteloven § 35-13 første ledd. En avkastning på 300 prosent er under enhver omstendighet ikke nødvendige utgifter etter § 20-5. For øvrig tiltres anførselene fra Sector Alarm AS.
- (28) Verisure AS har lagt ned slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
  2. Verisure AS tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»
- (29) Ankemotparten – *Sector Alarm AS* – har i hovedtrekk anført:
- (30) Alarmkundeforeningen kan ikke svare for gruppens mulige kostnadsansvar. Den påberopte sikkerhetsstillelsen ved tilsagn om deponering av et beløp på klientkonto kan ikke tas i betraktning fordi Therium mangler nødvendig konsesjon etter finansforetaksloven. En slik ulovlig garantistillelse kan ikke vektlegges av domstolene ved vurderingen av vilkåret i tvisteloven § 35-9 tredje ledd. Om garantistillelsen privatrettslig er gyldig mellom partene i avtalen om søksmålsfinansiering, er uten betydning. Under enhver omstendighet leder den manglende konsesjonen i dette tilfellet til privatrettslig ugyldighet.
- (31) Hverken reelle hensyn eller det EØS-rettslige effektivitetsprinsippet kan lede til en utvidende tolkning av tvistelovens vilkår for å anlegge utmeldingssøksmål. EØS-avtalen pålegger ikke medlemsstatene å innføre regler om gruppesøksmål, heller ikke i

konkurranserettssaker. Det er bare noen få land i EU som per i dag har regler om utmeldingssøksmål.

- (32) At tvisteloven åpner for utmeldingssøksmål, kan ikke innebære et krav om å tillate ekstern søksmålsfinansiering der gruppemedlemmene skal holdes ansvarlig for finansieringskostnadene. Heller ikke effektivitetsprinsippet kan begrunne en slik tolkning.
- (33) Det er ikke umulig eller uforholdsmessig vanskelig å håndheve bruddet på EØS-avtalens konkurranseregler med andre tilgjengelige rettsmidler. Før øvrig tiltres anførslene fra Verisure AS.
- (34) Sector Alarm AS har lagt ned slik påstand:
- «1. Anken forkastes.
  2. Sector Alarm AS tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.»

Mitt syn på saken

Høyesteretts kompetanse ved prøving av anken

- (35) Saken gjelder videre anke over kjennelse. Høyesteretts kompetanse er da begrenset til å gjelde lagmannsrettens saksbehandling og den generelle rettslige forståelsen av en skreven rettsregel, jf. tvisteloven § 30-6 bokstav b og c. I dette ligger at Høyesterett kan prøve lagmannsrettens generelle lovtolkning, men ikke bevisbedømmelsen eller den konkrete rettsanvendelsen, jf. HR-2018-2403-A avsnitt 27 med videre henvisninger.
- (36) Alarmkundeforeningen har anført at Høyesterett har full kompetanse ved prøvingen av anken etter § 30-6 bokstav a. Bestemmelsen gjør unntak fra de særlige begrensningene i retten til videre anke dersom avvisningen er begrunnet i at «saken ikke hører under domstolene». I slike tilfeller har Høyesterett full kompetanse. Unntaket er begrunnet i at avgjørelser som stenger for domstolsbehandling, er så viktige for partene at Høyesterett også bør kunne prøve lagmannsrettens bevisbedømmelse og subsumsjon, jf. Skoghøy, *Tvisteløsning*, 4. utgave, 2022, side 1280.
- (37) Jeg bemerker innledningsvis at tvisteloven § 30-6 gjelder selv om § 35-4 fjerde ledd andre punktum fastsetter at begrensningene i hvilke ankegrunner som kan gjøres gjeldende etter § 29-3 andre ledd, ikke gjelder ved anke over kjennelser om godkjenning av gruppesøksmål, jf. HR-2010-354-U.
- (38) Lagmannsretten avviste saken fordi vilkårene for å fremme gruppesøksmålet som utmeldingssøksmål etter tvisteloven § 35-7, ikke var oppfylt. Nærmere bestemt fant lagmannsretten ikke grunnlag for å utpeke Alarmkundeforeningen som grupperepresentant etter § 35-2, jf. § 35-9 på grunn av forutsetningene knyttet til søksmålsfinansieringen.
- (39) En avvisning på dette grunnlaget innebærer ikke at adgangen til domstolsbehandling er stengt. Lagmannsrettens kjennelse er ikke til hinder for at erstatningskravene fremmes på annen måte, for eksempel gjennom et gruppesøksmål etter påmeldingsalternativet. Kjennelsen utelukker heller ikke et senere utmeldingssøksmål dersom grunnlaget for

avvisningen ikke lenger er til stede, i dette tilfellet fordi hinderet for oppnevning av grupperepresentanten faller bort, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 493-494. Gruppemedlemmene er rettslig sett heller ikke avskåret fra å fremme kravene gjennom individuelle søksmål i småkravprosess. At kravenes størrelse gjør individuelle søksmål mindre aktuelt, og at utmeldingssøksmål av prosessøkonomiske grunner er å foretrekke, er etter mitt syn ikke tilstrekkelig til å tolke unntaket i tvisteloven § 30-6 bokstav a utvidende. Høyesteretts kompetanse i saken er dermed begrenset i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 30-6 bokstav b og c. Ut fra ankegrunnene skal Høyesterett etter dette prøve om lagmannsretten har bygget på riktig generell lovforståelse av reglene om oppnevning av grupperepresentant i tvisteloven § 35-2 første ledd bokstav d, jf. § 35-9 tredje ledd.

Gruppesøksmål – rettslige utgangspunkter

Innledende oversikt

- (40) Vilkårene for å reise gruppesøksmål følger av tvisteloven § 35-2. Bestemmelsens første ledd lyder slik:
- «Gruppesøksmål kan bare reises hvis
- a. flere rettssubjekter har krav eller forpliktelser på samme eller vesentlig likt faktisk og rettslig grunnlag,
  - b. kravene ellers kan behandles av retten med samme sammensetning og hovedsakelig etter de samme saksbehandlingsregler,
  - c. gruppeprosess er den beste behandlingsmåten, og
  - d. det er grunnlag for å utpeke grupperepresentant etter § 35-9.»
- (41) Det er vilkåret i bokstav d om at det må være grunnlag for å utpeke en grupperepresentant, saken her gjelder.
- (42) Retten må godkjenne gruppesøksmål og skal så tidlig som mulig avgjøre om et anlagt gruppesøksmål skal fremmes eller avvises, jf. § 35-4 første ledd. En avgjørelse som fremmer et gruppesøksmål, skal blant annet trekke opp rammene for krav som kan omfattes av saken, og utpeke grupperepresentant, jf. § 35-4 andre ledd.
- (43) Som allerede nevnt, gir gruppeprosessen adgang til å fremme to alternative former for gruppesøksmål – påmeldingssøksmål og utmeldingssøksmål. Saksøker må i stevningen angi etter hvilket alternativ søksmålet begjæres fremmet, jf. § 35-3 tredje ledd. Retten treffer så avgjørelse om dette ved godkjenningen, jf. § 35-4 andre ledd bokstav b.
- (44) Dersom søksmålet fremmes som påmeldingssøksmål etter § 35-6, skal retten i avgjørelsen om godkjenning gi frist for registrering, og eventuelt fastsette bestemmelser om maksimalt ansvar og forskuddsbetaling for gruppemedlemmene, jf. § 35-4 andre ledd bokstav c og d. Disse bestemmelsene gjelder etter ordlyden ikke tilsvarende ved utmeldingssøksmål.
- (45) Utmeldingssøksmål kan bare fremmes dersom også tilleggsvilkårene i § 35-7 er oppfylt. Det sentrale her er at kravene må gjelde så små verdier eller interesser at de ikke kan forventes fremmet ved individuelle søksmål, og at kravene heller ikke reiser spørsmål som krever individuell behandling.

Nærmere om utpeking av grupperepresentant

- (46) Utpeking av grupperepresentant skjer etter reglene i § 35-9, som gjelder uavhengig av om søksmålet fremmes som påmeldings- eller utmeldingssøksmål. Grupperepresentanten ivaretar gruppens rettigheter og plikter i søksmålet, jf. første ledd. Med mindre noe annet følger av reglene om gruppeprosess, har grupperepresentanten de samme prosessuelle rettigheter og plikter som en part i et individuelt søksmål.
- (47) For å være grupperepresentant må vedkommende blant annet være «villig til det», jf. § 35-9 andre ledd. Sentralt står også regelen i § 35-9 tredje ledd andre punktum om at grupperepresentanten må kunne «svare for gruppens mulige kostnadsansvar overfor motparten». Selve kostnadsansvaret følger av § 35-12 første ledd om at grupperepresentanten har «rett og plikt» til sakskostnader.
- (48) Tvisteloven § 35-13 inneholder for øvrig regler om godtgjøring til grupperepresentanten for arbeid og dekning av utgifter.

Kan Alarmkundeforeningen utpekes som grupperepresentant?

Problemstillingen

- (49) Slik saken står for Høyesterett, er spørsmålet om lagmannsretten har bygget på en korrekt tolkning av reglene om grupperepresentant når søksmålet er avvist fordi Alarmkundeforeningen ikke kunne utpekes.
- (50) Problemstillingen er om Alarmkundeforeningen kan stille som forutsetning for å la seg utpeke, at retten godtar at kostnader til søksmålsfinansieringen – dersom søksmålet fører frem – kan kreves dekket forlods i et eventuelt tilkjent erstatningsbeløp som en del av grupperepresentantens utgifter.
- (51) Partene er enige om at den nærmere fastsettelsen av utgifter og sakskostnader, herunder om kostnadene er dekningsberettiget etter reglene i kapittel 20 og om de skal belastes motpartene, må skje ved en eventuell senere pådømmelse av saken.
- (52) Det Alarmkundeforeningen krever, er at retten i avgjørelsen om å fremme søksmålet som utmeldingssøksmål, tar stilling til om en ordning med forlods dekning av eksterne finansieringskostnader ligger innenfor rammene av tvistelovens regler.
- (53) Tolkningsspørsmålet som reises er dermed om tvisteloven åpner for at utgifter ved ekstern søksmålsfinansiering – i et utmeldingssøksmål – kan kreves dekket av gruppe medlemmene gjennom avkortning i tilkjent erstatning.
- (54) Lagmannsretten konkluderte med at reglene i kapittel 35 ikke åpner for at gruppe medlemmene kan holdes ansvarlig for utgifter som pådras i et utmeldingssøksmål. Etter flertallets syn var dette også til hinder for kostnadsdekning gjennom avkortning i en eventuell tilkjent erstatning.
- (55) Jeg bemerker innledningsvis at retten som ledd i godkjenningen av et gruppesøksmål, må ta stilling til vilkåret om at grupperepresentanten skal kunne svare for gruppens mulige

kostnadsansvar overfor motparten, jf. § 35-9 tredje ledd andre punktum. Det er forutsatt i forarbeidene at retten som ledd i dette «må kunne foreta en relativt inngående prøving av grupperepresentantens muligheter til å ivareta eventuelle økonomiske forpliktelser», jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 497. Spørsmålet om tvisteloven i det hele tatt åpner for at grupperepresentanten i et utmeldingssøksmål kan kreve dekket kostnader til søksmålsfinansiering gjennom avkortning i tilkjent erstatning til gruppe medlemmene, må etter mitt syn kunne vurderes i denne sammenheng. Dersom en slik ordning ikke kan aksepteres, faller forutsetningene for den eksterne søksmålsfinansieringen bort. Alarmkundeforeningen vil da ikke kunne svare for gruppens mulige kostnadsansvar overfor motparten og kan da heller ikke anses som «villig».

Gruppedlemmenes ansvar for utgifter i utmeldingssøksmål

- (56) Gruppedlemmers økonomiske ansvar i gruppesøksmål er regulert i tvisteloven § 35-14. Første ledd første punktum lyder slik:
- «Gruppedlemmer i søksmål etter § 35-6 er ansvarlig overfor grupperepresentanten for kostnader denne ilegges etter § 35-12, og for godtgjøring og utgiftsdekning som er fastsatt etter § 35-13, i den utstrekning slikt ansvar er satt som vilkår for registrering.»
- (57) Paragraf 35-13 regulerer grupperepresentantens krav på godtgjøring og utgiftsdekning, og etter andre ledd kan slike krav «kreves dekket av gruppens motpart i den utstrekning denne ilegges ansvar for sakskostnader, og ellers av gruppe medlemmene innen den ramme som følger av § 35-14».
- (58) De to bestemmelsene lest i sammenheng tilsier for det første at gruppe medlemmene bare kan holdes ansvarlig for utgifter i *påmeldingssøksmål*, jf. henvisningen til § 35-6.
- (59) For det andre er gruppe medlemmenes kostnadsansvar ytterligere avgrenset ved at det bare kan gjøres gjeldende økonomisk ansvar etter loven i den utstrekning «slikt ansvar er satt som vilkår for registrering». Regler om fastsettelse av kostnadsansvar ved registrering er gitt i § 35-6 tredje ledd, jf. § 35-4 andre ledd bokstav d. Også disse bestemmelsene gjelder bare ved *påmeldingssøksmål*.
- (60) Når verken bestemmelsene i § 35-13, § 35-14 eller øvrige bestemmelser i tvisteloven kapittel 35 sier noe om gruppe medlemmenes ansvar for utgifter i utmeldingssøksmål, må utgangspunktet klart nok være at slikt ansvar ikke kan pålegges. For innbetalingsansvar må løsningen anses å følge direkte av loven.

Åpner loven for et indirekte ansvar for finansieringsutgifter gjennom avkortning i tilkjent erstatning?

- (61) Anførselen fra Alarmkundeforeningen er at dette stiller seg annerledes når gruppe medlemmene bare mer indirekte holdes ansvarlig gjennom avkortning i tilkjent erstatning. Foreningen har særlig fremholdt at det dreier seg om erstatning som gruppe medlemmene ellers ikke ville ha oppnådd, idet utmeldingssøksmål forutsetter at kravene ikke er individuelt prosessbare. Et slikt indirekte kostnadsansvar er etter

foreningens syn klart mindre betenkelig og gjør heller ikke noe nevneverdig inngrep i disposisjonsprinsippet.

- (62) For å ta nærmere stilling til dette spørsmålet ser jeg først på forarbeidene og uttalelsene gitt i forbindelse med innføringen av reglene om gruppesøksmål.
- (63) Reglene om gruppeprosess kom inn ved vedtakelsen av tvisteloven. Tvistemålsutvalgets utredning i NOU 2001: 32 A *Rett på sak* inneholder en grundig redegjørelse for forslaget som senere ledet til vedtakelsen av kapittel 35.
- (64) Tvistemålsutvalget gikk inn for å åpne for gruppesøksmål i norsk rett og mente at gruppeprosessen som hovedregel burde bygges på prinsippet om påmelding, jf. utredningen side 494. Gruppeprosess kun i form av påmeldingssøksmål ville imidlertid etter utvalgets syn ikke være «et adekvat svar på det kollektive søksmålsbehov som foreligger». Utvalget trakk særlig frem situasjonen for ikke individuelt prosessbare krav. For slike krav fant utvalget at det burde innføres adgang til gruppesøksmål etter prinsippet om utmelding. Med en slik avgrensning av området for utmeldingssøksmål reiste forslaget etter utvalgets syn heller ikke «prinsipielle innsigelser av betydning», jf. side 495.
- (65) Økonomiske hensyn og kostnader drøftes på side 491 følgende. Om ikke individuelt prosessbare krav heter det:
- «Det er i denne sammenheng viktig å ha for øye at det ved krav som ikke er individuelt prosessbare i virkeligheten langt på vei er overordnede samfunnsmessige behov som søksmålet fra gruppen skal tilgodese, nemlig at det skal være mulig å få fremmet slike krav for domstolene. Det tilsier at samfunnet må påta seg en betydelig del av omkostningene ved at slike søksmål føres. Det er avgjørende at reglene for fri sakførsel tilpasses gruppesøksmålene. Det tilsier at det åpnes for fri sakførsel uten hensyn til inntektsgrenser hvor mange har likeartete, men små erstatningskrav, eller hvor mange utsettes for virkninger av en tilstand de mener er ulovlig, men hvor virkningen for den enkelte er liten. Fri sakførsel må i disse tilfellene også kunne dekke motpartens omkostninger.»
- (66) Jeg leser dette slik at utvalget la til grunn at kostnadene ved utmeldingssøksmål burde dekkes gjennom en utvidelse av reglene om fri rettshjelp.
- (67) Om det interne forholdet mellom gruppemedlemmene og grupperepresentanten i utmeldingssøksmål heter det også under samme punkt på side 492, at det «etter utvalgets mening ikke [bør] være anledning til å kreve at gruppemedlemmene skal være ansvarlig for de saksomkostninger som påløper for grupperepresentanten eller for noen godtgjørelse til ham».
- (68) Tvistemålsutvalgets forslag ble i all hovedsak fulgt opp i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005). Departementet sluttet seg til behovet for gruppeprosess i form av utmeldingssøksmål for ikke individuelt prosessbare krav, jf. proposisjonen side 330. Departementet fremhevet «at prosessreglene må tilpasses utviklingen i samfunnet» og søksmålsbehovet, og at domstolsadgang som rettssikkerhetsgaranti også skal være utgangspunktet «for ikke individuelt prosessbare krav så lenge det er mulig å legge til rette for en effektiv og forsvarlig fellesbehandling av kravene». Videre trakk departementet frem betydningen av at «rettsspørsmål faktisk kommer for domstolene og får en rettslig avklaring», og at dette vil gi større etterlevelse av materielle rettsregler.

- (69) Også når det gjelder sakskostnader og utgifter sluttet departementet seg til utvalgets forslag, med visse justeringer, jf. proposisjonen side 338. Til forslaget om fri retts hjelp i utmeldingssøksmål bemerket departementet at slike søksmål «trolig først og fremst [vil] bli anlagt av organisasjoner eller offentlige organer», og at dette ville redusere behovet. Siden gruppesøksmål i mange tilfeller også kunne ligge utenfor kjerneområdet for ordningen med fri retts hjelp, måtte dette spørsmålet vurderes i et bredere retts hjelpsperspektiv, jf. side 339.
- (70) I særmerknadene til § 35-13 og § 35-14 i proposisjonen på side 498–499 uttales det at hvis det ikke er fastsatt ansvar for et maksimalbeløp i påmeldingssøksmål, «kan gruppe medlemmene ikke avkreves betaling overhodet», og at dette alltid gjelder «i gruppesøksmål etter § 35-7». I særmerknaden til § 35-14 heter det videre at det bare er «gruppe medlemmer i gruppesøksmål som er fremmet etter § 35-6, påmeldingsalternativet, som har ansvar for kostnader», og at gruppe medlemmer i søksmål som er fremmet etter § 35-7, ikke har «ansvar for noen kostnader».
- (71) Spørsmålet om gruppe medlemmene indirekte kan holdes ansvarlig gjennom forlods avkortning i tilkjent erstatning, er ikke drøftet eksplisitt, verken i utredningen eller i proposisjonen. Heller ikke mer generelle spørsmål om ekstern søksmålsfinansiering er drøftet. Jeg antar at forekomsten av slik finansiering ved vedtakelsen av tvisteloven var mindre utbredt, og at spørsmålene dette reiser av den grunn ikke ble nærmere vurdert.
- (72) Situasjonen er likevel at forarbeidene lest i sammenheng gir liten støtte for å forstå reglene om fastsettelse av grupprepresentantens godtgjøring og gruppe medlemmenes økonomiske ansvar slik at det åpnes for et indirekte ansvar for gruppe medlemmene i utmeldingssøksmål.
- (73) Alarmkundeforeningen har til støtte for sitt syn vist til det *EØS-rettslige effektivitetsprinsippet*, og at behovet for å legge til rette for en effektiv privat håndhevelse av brudd på EØS-avtalens konkurranseregler må få betydning ved tolkningen av reglene om gruppe medlemmenes ansvar. Etter foreningens syn vil utmeldingssøksmål i praksis være eneste realistiske mulighet for å få håndhevet kravene som følge av den ulovlige markedsdelingen.
- (74) Partene er enige om at effektivitetsprinsippet ikke i seg selv krever at medlemsstatene tillater gruppesøksmål i form av utmeldingssøksmål. Prinsippet innebærer i første rekke en skranke for nasjonal prosesslovgivning, som ikke må gjøre det umulig eller uforholdsmessig vanskelig å håndheve EØS-reglene.
- (75) Alarmselskapene har for Høyesterett fremlagt en oversikt over hvilke EU-land som har innført adgang til ulike former for gruppesøksmål fordelt på kategorier. Oversikten viser at bare et fåtall EU-land per i dag har prosessregler som åpner for søksmål etter utmeldingsalternativet.
- (76) Europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2020/1828 om adgang til å bringe inn saker for å ivareta forbrukernes kollektive interesser og om opphevelse av direktiv 2009/22/EF, trer i kraft i EU fra 25. juni 2023. Direktivet er foreløpig under vurdering i EØS-landene. Heller ikke dette direktivet, omtalt som gruppesøksmålsdirektivet, krever at medlemsstatene innfører ordninger med utmeldingssøksmål, eller tillater ekstern søksmålsfinansiering. Jeg nevner at direktivet artikkel 10 regulerer enkelte spørsmål ved finansieringen av

gruppesøksmål, for så vidt dette er tillatt etter nasjonal rett. I så fall pålegges medlemsstatene blant annet å sikre at interessekonflikter unngås, og at de økonomiske interessene i søksmålet ikke «fører gruppesøksmålet væk fra beskyttelse af forbrugernes kollektive interesser».

- (77) Jeg kan på bakgrunn av den EU-rettslige reguleringen vanskelig se at effektivitetsprinsippet kan begrunne en annen tolkning av gjeldende norske regler om ansvar for kostnader i utmeldingssøksmål. Prosessreglene gir samlet en rekke alternativer for rettshåndhevelse av krav på erstatning etter brudd på EØS-konkurranseretten, og jeg kan ikke se at håndhevingen er umulig eller vesentlig vanskeliggjort gjennom reguleringen av gruppemedlemmenes økonomiske ansvar i utmeldingssøksmål.
- (78) Heller ikke retten til adgang til domstolene som del av kravet til rettferdig rettergang i Grunnloven § 95 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 6, kan begrunne en utvidende tolkning av reglene om økonomisk ansvar.
- (79) Det gjenstår å ta stilling til om reelle hensyn likevel kan tilsi et annet tolkningsresultat.
- (80) Alarmkundeforeningen har fremholdt flere hensyn som taler for en mest mulig effektiv søksmålsadgang i denne typen av forbrukersaker, og at en ordning med ekstern finansiering faktisk vil muliggjøre at flere velegnede søksmål kommer for retten. Selv om et indirekte ansvar for gruppemedlemmene vil gå på bekostning av prinsippet om full erstatning, vil alternativet for ikke individuelt prosessbare krav være at kravene ikke håndheves. Lovgivers generelle uttalelser ved innføringen av reglene om gruppeprosess underbygger videre at reglene om utmeldingssøksmål var ment å ivareta de kollektive og samfunnsmessige søksmålsbehovene. En streng regulering av adgangen til finansiering av slike søksmål, vil undergrave dette, anføres det.
- (81) Jeg er langt på veg enig i at disse hensynene isolert sett kan trekke i retning av at et indirekte ansvar for kostnader ved finansiering ikke nødvendigvis bør være utelukket. Gruppeprosessen er imidlertid inngående lovregulert i tvisteloven kapittel 35, og reglene om økonomisk ansvar for gruppemedlemmene ivaretar rettssikkerhetshensyn. De overordnede hensynene som ligger til grunn for lovens regulering, er avveid av lovgiver i forarbeidene. De uttalelser som er gitt i relasjon til utmeldingssøksmål, trekker generelt i retning av full ansvarsfrihet for kostnader.
- (82) Etter mitt syn legger lovreguleringen i dette tilfellet følgelig klare begrensninger for domstolenes handlingsrom ved tolkningen. Mange gruppemedlemmer er ikke klar over at deres rettigheter er omfattet av et søksmål, og noen avkortning på avtalerettslig grunnlag er det følgelig heller ikke mulig å etablere.
- (83) Dertil kommer at spørsmålet om økonomisk ansvar for utgifter til ekstern søksmålsfinansiering reiser flere og sammensatte spørsmål. Herunder i hvilken utstrekning ulike sider ved ordninger som åpner for eksterne investeringer i saker for domstolene med sikte på økonomisk avkastning, bør reguleres nærmere i prosesslovgivningen.
- (84) Etter mitt syn må det ut fra dette være en lovgiveroppgave å vurdere om det bør gjøres endringer i tvistelovens regler om gruppeprosess som gjør det mulig å kombinere utmeldingssøksmål med ekstern søksmålsfinansiering gjennom avkortning i tilkjent erstatning.

- (85) Samlet sett er det min konklusjon at tvistelovens regler om utmeldingssøksmål ikke åpner for at grupperepresentanten kan kreve kostnader ved ekstern søksmålsfinansiering dekket gjennom avkortning i en eventuell erstatning til gruppemedlemmene.
- (86) Lagmannsrettens generelle lovforståelse av reglene om økonomisk ansvar for gruppemedlemmer i utmeldingssøksmål er derfor korrekt. Når Alarmkundeforeningen i dette tilfellet har stilt som forutsetning for å la seg utpeke som grupperepresentant at en ordning med avkortning i tilkjent erstatning ikke prinsipielt er utelukket, er det heller ikke feil ved lagmannsrettens lovanvendelse av «villighetsvilkåret» i tvisteloven § 35-9 andre ledd.
- (87) På denne bakgrunn er det ikke foranledning for meg til å gå inn på de øvrige spørsmål som er reist i saken, herunder om Therium mangler nødvendig konsesjon etter finansforetaksloven.

Konklusjon og sakskostnader

- (88) Jeg har etter dette kommet til at lagmannsrettens generelle lovforståelse av reglene om grupperepresentant er riktig.
- (89) Anken må da forkastes.
- (90) Verisure AS og Sector Alarm AS har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd krav på dekning av sakskostnader. Saken har imidlertid reist et uavklart spørsmål om adgangen til å anlegge gruppesøksmål til privat håndhevelse av brudd på konkurranselovgivningen. I lys av dette, styrkeforholdet mellom partene og at Alarmkundeforeningen hadde god grunn til å få saken prøvd, finner jeg at tungtveiende grunner gjør det rimelig å frita foreningen for kostnadsansvaret for Høyesterett, jf. § 20-2 tredje ledd. Lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse er ikke bestridt og blir stående.
- (91) Jeg stemmer for slik

K J E N N E L S E :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

- (92) Dommer **Arntzen:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (93) Dommer **Falkanger:** Likeså.
- (94) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (95) Justitiarius **Øie:** Likeså.

(96) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.